

Biztos adatok madaraink táplálkozásáról.

— Ötödik közlemény. —

Irta: CSIKI ERNŐ.

Az „Aquila“ utolsó négy kötetében (XI—XIV, 1904—1907.) közölt vizsgálatok folytatásaként ez alkalommal a bujkáló-félék és rigó-félékhez tartozó fajok gyomortartalmának vizsgálatáról számolhatok be:

45. *Troglodytes troglodytes* LINN.

Az ökörszem, ezen eleven kis madárkánk működése rendkívül hasznos, a sűrű bokrokat és más helyeket szorgalmasan átkutatja, mindenütt nagy pusztítást végezve a rovarok között, nem ijedve meg még a testéhez viszonyítva nagy állatoktól sem, mert pl. a cserebogarat is még vígan fogdossa és költi el.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [2.] *Szigetesép*, 1897. I. 17. — *Sitona tibialis* HBST. (6), *Aelia acuminata* LINN. (1).*

2. [3.] *Cs.-Somorja*, 1897. I. 19. — *Melolontha hippocastani* FABR. (1), *Psylliodes attenuata* KOCH (1), *Pentatomidae* sp. (1), *Arachnidae* sp. (1).

3. [4.] *Cs.-Somorja*, 1897. II. 20. [♂ ♀ 2 péld. — 2 Exempl.] — *Aenpalpus* sp. (1), *Sitona tibialis* HBST. (2), *Apion radiolus* KIRBY (1), *Muscidae* sp. (2).

4. [5.] *Szigetesép*, 1897. II. 21. — *Formica rufa* LINN. (1), felismerhetetlen hernyó — nicht erkennbare Raupe (1), *Pupa muscorum* LINN. (1).

5. [13.] *Molnaszezsöd*, 1898. II. 23. — *Sitona tibialis* HBST. (3).

6. [6.] *Molnaszezsöd*, 1897. II. 25. — *Sitona tibialis* HBST. (6), *Dorytomus flavipes* PANZ. (2), *Liosoma eribrum* GYLLH. (1), *Cidnorrhinus quadrimaculatus* LINN. (1), *Ceuthorrhynchus punctiger* GYLLH. (1), *Psylliodes attenuata* KOCH (5),

* A folyószám után zárójelben [ ] levő szám a lelteri szám, utána következik a gyűjtés helye és ideje és a gyomortartalomban talált állatok felsorolása; a nevek után zárójelben ( ) levő számok a példányok számát jelentik.

Positive Daten über die Nahrung unserer Vögel.

— Fünfte Mitteilung —

Von E. CSIKI.

Als Fortsetzung meiner in den vier letzten Bänden der „Aquila“ (XI—XIV, 1904—1907) publizierten Untersuchungen, berichte ich bei dieser Gelegenheit über den Mageninhalt des Zaunkönigs und einiger Drosselartigen:

Der Zaunkönig, dieses kleine und muntere Vögelchen verrichtet sehr nützliche Arbeit, er durchsucht die dichten Sträucher und andere Orte sehr fleissig, überall unter den Insekten eine grosse Verheerung anrichtend und erschrickt auch von im Verhältnis zu seiner Körpergrösse grossen Tieren nicht, so fängt und verzehrt er den Maikäfer noch mit grosser Lust.

Das untersuchte Material ist folgendes:

Phyllotreta nemorum LINN. (1), *Cassida flaveola* THUNBG. (1), *Arachnidae* sp. (1).

7. [7.] *Molnaszezsöd*, 1897. III. 20. — *Conurus pubescens* PAYK. (1), *Dorytomus flavipes* PANZ. (1), *Cassida flaveola* THUNBG. (2).

8. [14.] *Molnaszezsöd*, 1898. III. 20. — *Trechus quadristriatus* SCHRNK. (1), *Pterostichus strenuus* PANZ. (1), *Agonum fuliginosum* PANZ. (2), *Sitona tibialis* HERBST (2), *Psylliodes attenuata* KOCH (1), *Phyllotreta nemorum* LINN. (2).

9. [15.] *Molnaszezsöd*, 1898. III. 21. — *Phyllobius oblongus* LINN. (2), *Sitona tibialis* HERBST (3), *Lasius niger* LINN. (2).

10. [8.] *Molnaszezsöd*, 1897. III. 22. — *Meligethes lepidii* MILL. (1), *Rhizophagus politus* HELL. (1), *Linnichus pygmaeus* STURM. (1).

11. [9.] *Molnaszezsöd*, 1897. III. 26. — *Hister corvinus* GERM. (1), *Magdalis rufa* GERM. (1), *Formica rufa* LINN. (1), *Lasius niger* LINN. (5).

12. [10.] *Molnaszezsöd*, 1897. III. 27. — *Linnichus pygmaeus* STURM. (1), *Sitona tibialis*

* Die in Klammer [ ] stehende Zahl hinter der laufenden Nummer ist die Inventar-Nummer, dann folgt der Sammelort, die Sammelzeit und Anzählung der im Mageninhalt gefundenen Tiere: eine Zahl in Klammer ( ) nach den Tiernamen zeigt die Zahl der Exemplare.

HERBET (4), Anthonomus pedicularis LINN. (1), Apion craccae LINN. (1), légybáb — Dipteren-tonne (1).

13. [16.] *Molnászecsőd*, 1898. IV. 9. — Aphodius prodromus BRAHM. (2), Serica holosericea SCOP. (1), Cidnorrhinus quadrimaculatus LINN. (1).

14. [11.] *Molnászecsőd*, 1897. IV. 18. — Cryptophagus sp. (1), Cidnorrhinus quadrimaculatus LINN. (2).

15. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. IV. 25. — Limnichus pygmaeus STURM (1), Platytarsus hispidus REDTB. (2), Lasius sp. (2).

16. [18.] *Szvárin*, 1899. VII. 22. — Lasius sp. (2), felismerhetetlen rovartörzsmélek — nicht erkennbare Insektenrestchen.

17. [12.] *Molnászecsőd*, 1897. X. 12. — Scaphidema metallica FABR. (1), Magdalis rufa

GERM. (2), Psylliodes attenuata KOCH (1), Longitarsus sp. (1).

18. [19.] *Liptóújvár*, 1900. IV. 8. — Muscidae sp. (10).

19. [20.] *Molnászecsőd*, 1901. X. 29. — Sitona tibialis HBST. (1), Ceuthorrhynchus erysimi FABR. (1), felismerhetetlen hernyó — nicht erkennbare Raupe (1), Pupa muscorum LINN. (1).

20. [17.] *Liptóújvár*, 1898. XI. 25. — Lasius niger LINN. (2), Psylliodes hyosциami LINN. (1), Pupa muscorum LINN. (7).

21. [21.] *Ószöny*, 1901. XI. 26. — Anthribus variegatus FOURCR. (10), Hyalinia sp. (1).

22. [22.] *Ószöny*, 1901. XII. 18. — Anthribus variegatus FOURCR. (2), Sitona tibialis HBST. (2), Psylliodes attenuatus KOCH (1), Chalcididae sp. (1).

A 23 példány gyomortartalmát tehát a következők képezték:

Im Mageninhalt der 23 Exemplare fand sich also folgendes:

A) Rovarok (*Insecta*).

a) Bogarak (*Coleoptera*).

Trechus quadristriatus SCHRNK.
Acupalpus sp.
Pterostichus strenuus PANZ.
Agonum fuliginosum PANZ.
Conurus pubescens PAYK.
Meligethes lepidii MILL.
Rhizophagus politus HELL.
Cryptophagus sp.
Hister corvinus GERM.
Limnichus pygmaeus STRM. (3 eset — 3 Fülle).
Aphodius prodromus BRAHM.
Serica holosericea SCOP.
Melolontha hippocastani FABR.
Scaphidema metallica FABR.
Phyllobius oblongus LINN.
Platytarsus hispidus REDTB.
Sitona tibialis HBST. (9 eset — 9 Fülle).

Liosoma cribrum GYLLH.
Dorytomus flavipes PANZ. (2 eset — 2 Fülle).
Anthonomus pedicularis LINN.
Cidnorrhinus quadrimaculatus LINN. (3 eset — 3 Fülle)
Ceuthorrhynchus erysimi FABR.
Ceuthorrhynchus punctiger GYLLH.
Magdalis rufa GERM. (2 eset — 2 Fülle).
Apion craccae LINN.
Apion radiolus KIRBY.
Anthribus variegatus FOURCR. (2 eset — 2 Fülle).
Psylliodes attenuata KOCH. (5 eset — 5 Fülle).
Psylliodes hyosциami LINN.
Phyllotreta nemorum LINN. (2 eset — 2 Fülle).
Cassida flaveola THUNBG. (2 eset — 2 Fülle).
Longitarsus sp.

b) Hártyásszárnyúak (*Hymenoptera*).

Formica rufa LINN. (2 eset — 2 Fülle).
Lasius niger LINN. (3 eset — 3 Fülle).

Lasius sp. (2 eset — 2 Fülle).
Chalcididae sp.

c) *Lepkék (Lepidoptera).*

Hernyó (felismerhetetlen) — Raupe (nicht erkennbar) (2 eset = 2 Fälle).

d) *Legyek (Diptera).*

Muscidae sp. (2 eset — 2 Fälle).

Légybáb (Fliegentönnchen).

e) *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Aelia acuminata Linn.

Pentatomidae sp.

Egy esetben felismerhetetlen apró rovar-törmelék volt jelen.

In einem Falle waren noch nicht erkennbare kleine Insektenrestchen vorhanden.

B) *Pókfélék (Arachnoidea).*

Arachnidae sp. (2 eset — 2 Fälle).

C) *Csigák (Mollusca).*

Hyalinia sp.

Pupa muscorum Linn. (3 eset — 3 Fälle).

Az ökörszem gyomortartalmában talált és fent felsorolt állatok jegyzéke megerősíti madarunk hasznos munkálkodását a természet háztartásában. Ezen működése annál fontosabb, mert éppen a legsűrűbb bokrokat és más kis búvóhelyeket is felkeres, a hová más nagyobb madár nem juthat, így a legveszedelmesebb rovarfajok állományát tizedeli meg. Az ormányos- és levélbogarak apró kártevőin kívül, melyekből elegendő jut a gyomrába, nem kíméli a nagyobbakat sem, sőt még a testéhez viszonyítva nagy cserebogárral is megbirkózik. Táplálékának legnagyobb részét bogarak képezik, de ezek mellett akadnak hangyák, hernyók, legyek, mezei poloskák, pókok és még apróbb csigák is.

Az ökörszem hasznos működése folytán a legnagyobb kíméletre méltó, úgyszem tartozik a nagy számban előforduló madarak sorába.

Die im Mageninhalte des Zaunkönigs vorgefundenen und oben aufgezählten Insekten bezeugen die Nützlichkeit des Vogels in der freien Natur. Sein Wirken ist um so wichtiger, da er den Dickicht und auch andere kleine Verstecke aufsucht, wohin andere grössere Vögel nicht gelangen können, und dezimiert auf diese Weise den Bestand der gefährlichsten Insektenlager. Ausser den kleinen Schädlingen von Rüssel- und Blattkäfern, von welchen grössere Mengen in seinen Magen gelangen, verschmäht er auch grössere nicht, und überwältigt auch den im Verhältnis zu seiner Körpergrösse grossen Maikäfer. Den grössten Teil seiner Nahrung bilden die Käfer, aber neben diesen finden sich auch Ameisen, Raupen, Fliegen, Blattwanzen, Spinnen und auch kleinere Schnecken.

Der Zaunkönig verdient durch sein nützlich Wirken die grösste Schonung, er gehört sowieso nicht unter die in grosser Anzahl vorkommenden Arten

46. *Turdus torquatus* Linn.

Az örvös rigó táplálékát különféle bogyók és rovarok képezik.

A esekély megvizsgált anyag a következő:

Aquila XV.

Die Nahrung der Ringamsel besteht aus verschiedenen Beeren und Insekten.

Das untersuchte geringe Material ist folgendes:

1. [6.] *Törökbecse*, 1908. III. 27. — Agonum Mülleri HBST. (2), Pedilophorus nitidus SCHALL. (1), Aphodius prodromus BRAHM. (2), Oxyomus sylvestris SCOP. (1).

2. [7.] *Új-Moldora*, 1908. III. 29. — Cleonus cinereus SCHENK. (1).

3. [4.] *Lasztómér*, 1907. IV. 5. — Hernyó (felismerhetetlen) — Raupe (nicht erkennbar) (1).

4. [5.] *Zala-Gógyánfa*, 1907. IV. 20. — Agonum Mülleri HBST. (1), Byrrhus pilula L. (3),

Laeon murinus LINN. (1), Elateridae (larva) (8), Epicometis hirta PODA. (3), Julus sp. (1).

5. [3.] *Zaberec*, 1906. IV. 24. — Camponotus pubescens FABR. (1), növényi magvak — Pflanzensamen (87).

6. [1.] *Vechovina*, 1901. V. 18. — Carabus Ullrichi GERM. (1), Geotrupes sylvaticus PANZ. (1), Julus sp. (1).

7. [2.] *Molnaszeesöd*, 1904. X. 10. — Agonum Mülleri HBST. (1), Elateridae (larva) (1), Sitona tibialis HBST. (1).

A hét példány gyomortartalmában tehát a következők voltak képviselve:

Im Mageninhalte von 7 Exemplaren waren also folgende vertreten:

A) *Rovarok (Insecta)*.

a) *Bogarak (Coleoptera)*.

Carabus Ullrichi GERM.

Agonum Mülleri HBST. (3 eset — 3 Fülle).

Pedilophorus nitidus SCHALL.

Byrrhus pilula LINN.

Geotrupes sylvaticus PR.

Aphodius prodromus BRAHM.

Oxyomus sylvestris SCOP.

Epicometis hirta PODA.

Laeon murinus LINN.

Elateridae (larva) (2 eset — 2 Fülle).

Sitona tibialis HBST.

Cleonus cinereus SCHENK.

b) *Lepkék (Lepidoptera)*.

Hernyó (felismerhetetlen) — Raupe (nicht erkennbar).

c) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera)*.

Camponotus pubescens FABR.

B) *Százlábúak (Myriapoda)*.

Julus sp. (2 eset — 2 Fülle).

Azonkívül egy esetben a gyomortartalmában még növényi magvak is voltak, szám szerint 87 db.

A megvizsgált anyag csekély arra, hogy az örvös rigó táplálkozásáról tiszta képet nyerhessünk, mindazonáltal kitűnik, hogy madarunk táplálékát főleg rovarok képezik, közöttük több jellemző hegyvidéki faj, a mi az örvös rigó előfordulási viszonyaiból önként folyik. Növényi származású részek csak egy esetben voltak a gyomorban, ugyanis valami bogyótermés kisebb magvai.

Ausserdem waren einmal im Mageninhalt auch Pflanzenkörner, an der Zahl 87 Stücke.

Das untersuchte Material war zu gering, um daraus über die Nahrung der Ringdrossel ein klares Bild zu erlangen, trotzdem ersieht man daraus, dass hauptsächlich Insekten unserer Vogel zur Nahrung dienen, darunter charakteristische Geirgstiere, was mit den Vorkommensverhältnissen der Ringamsel in Einklang steht. Reste pflanzlicher Natur fanden sich nur in einem Falle im Mageninhalt, nämlich kleinere Samenkörner irgendeiner Beerenfrucht.

47. *Turdus merula* Linn.

A fekete rigó, a kertek, erdők ékessége. kőborlása közben pusztítja a gilisztát és bogárságot, őszire pedig rájár a különféle bogyóra, de többnyire olyanra, melynek fogyasztásával kárt nem okoz. Ritkán a szőlőbe is kerül és elesipked néhány szőlőszemet, ezt a kártevését azonban szavahihető megfigyelő nem észlelte.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [17.] *Selmeczbánya*, 1903. I. 3. — *Camponotus pubescens* FABR. (1), hernyók — Raupen (2 faj, 2 péld. — 2 Arten, 2 Exempl.), *Lygus pratensis* LINN. (1), Növénymagvak (Pflanzenkerne).

2. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. I. 7. — Növénymagvak (Pflanzenkerne).

3 [38.] *Budapest*, 1907. I. 10. — *Ligustrum vulgare* LINN. (bogyói és magva — Beeren und Kerne).

4. [40.] *Pest megye*, 1907. I. 14. — *Ligustrum vulgare* LINN. (bogyói és magva — Beeren und Kerne).

5. [8.] *Frankó*, 1897. I. 15. — Növényi bogyók magvai (Kerne von Pflanzenbeeren).

6. [45.] *Békéscsaba*, 1906. I. 17. — Növényi bogyók (Pflanzenbeeren).

7. [39.] *Keszegfalva*, 1907. I. 21. — *Hyalinia* sp. (3 juv.), *Pupa muscorum* LINN. (1), bogyók és magvaik (Beeren und deren Kerne).

8. [2.] *Cs.-Somorja*, 1896. I. 25. — Bogyók és magvaik. (Beeren und deren Kerne).

9. [41.] *Keszegfalva*, 1907. II. 3. — Bogyók és magvaik (Beeren und deren Kerne).

10. [46.] *Keszegfalva*, 1907. II. 3. — Bogyók és magvaik (Beeren und deren Kerne).

11. [16.] *Molnászezsöd*, 1902. II. 8. — *Elaphrus* sp. (fej — Kopf), *Apion flavipes* PAYK., *Rosa canina* L. (termés és magvak. — Frucht und Kerne).

12. [18.] *Molnászezsöd*, 1904. II. 15. — Bogyók magvai (Kerne von Beeren).

13. [47.] *Overbász*, 1906. II. 12. — Növényi részek (Pflanzenteile).

14. [21.] *Keszegfalva*, 1905. II. 15. — *Dyschirius rufipes* DEB. (1), *Bembidion* sp. (2), *Agonum fuliginosum* PANZ. (1), *Sitona tibialis* HBST. (1), *Hippodamia tredecimpunctata* LINN. (1), *Polistes gallica* LINN. (1), felismerhetetlen hernyók (nicht erkennbare Raupen) (5), növényi részek (pflanzliche Reste).

Die Schwarzamsel, der prächtige Vogel der Gärten und Wälder, vertilgt während ihres Herumstreifens Würmer und Insekten, im Herbst aber geht sie auch auf die Beerenfrüchte, aber meist auf solche, durch deren Verzehrung sie keinen Schaden anrichtet. Angeblich besucht die Schwarzamsel gelegentlich auch Weingärten und verzehrt einige Weinbeeren, dieser Schaden wurde aber von glaubwürdigen Beobachtern bisher noch nicht bestätigt.

Das untersuchte Material ist folgendes:

tata LINN. (1), *Polistes gallica* LINN. (1), felismerhetetlen hernyók (nicht erkennbare Raupen) (5), növényi részek (pflanzliche Reste).

15. [9] *Frankó*, 1897. II. 16. — *Bembidion* sp. (1), *Astilbus canaliculatus* F. (1), magvak (Kerne).

16. [10.] *Cs.-Somorja*, 1897. II. 24. — *Otiorrhynchus ovatus* LINN. (1), *Brachysomus hispidus* REDTB. (1), *Sitona tibialis* HBST. (1), *Lithobius forficatus* LINN. (1).

17. [11.] *Molnászezsöd*, 1897. II. 26. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), növényi részek (Pflanzliche Reste).

18. [43] *Hidas-Hollós*, 1899. III. 5. — *Apion meliloti* KIRBY. (1), *Apion flavipes* PAYK. (1), *Phyllodecta vulgatissima* LINN. (1), *Haltica oleracea* LINN. (1), *Phyllotreta nemorum* LINN. (1), *Cassida flaveola* THUNBG. (2), *Lasius niger* LINN. (1), *Zizrona coerulea* LINN. (1).

19 [32.] *Keszegfalva*, 1906. III. 7. — *Pterostichus (Poecilus) cupreus* LINN. (1), *Agonum Mülleri* HBST. (1), *Dorytomus validirostris* GYLLH. (1).

20. [19.] *Molnászezsöd*, 1904. III. 12. — *Agonum Mülleri* HBST. (1), *Phosphuga atrata* LINN. (1), növényi részek (Pflanzliche Reste).

21. [3.] *Molnászezsöd*, 1898. III. 25. — *Bembidion* sp. (1), *Ophonus pubescens* MÜLL. (1), *Agonum fuliginosum* PANZ. (1), *Helix strigella* DRAP. (1).

22. [12.] *Szabadka*, 1901. III. 27. — *Julus* sp.

23. [13.] *Szabadka*, 1901. III. 27. — *Carabus granulatus* LINN. (1), *Agonum viduum* PANZ. var. *moestum* DUFT. (1), *Cassida nebulosa* LINN. (1), *Coccinella quatuordecimpunctata* LINN. var. *conglomerata* FABR. (1).

24. [42.] *Keszegfalva*, 1907. IV. 1. — *Helix carthusiana* MÜLL. (1).

25. [31.] *Sáros-patak*, 1908. **IV. 3.** — Aphodius prodromus BRAHM. (1), Sitona tibialis HBST. (1), Lasius niger LINN. (30), Planorbis sp. (juv.) (4).

26. [4.] *Cs.-Somorja*, 1896. **IV. 12.** — Agonum Mülleri HBST. (1), Rhaphigaster nebulosa PODA (1), Lithobius forficatus LINN. (1).

27. [44.] *Csantavér*, 1907. **IV. 16.** — Cymbiodita marginella FABR. (1), Onthophagus ovatus LINN. (1), Elateridae (larva) (1).

28. [5.] *Cs.-Somorja*, 1896. **IV. 19.** — Lasius niger LINN. (10).

29. [14.] *Ószöny*, 1901. **IV. 19.** — Felismerhetetlen hernyó (nicht erkennbare Raupe) (1).

30. [6.] *Cs.-Somorja*, 1896. **IV. 29.** — Stomis pumicatus PANZ. (2), Melolontha vulgaris FABR. (2).

31. [7.] *Cs.-Somorja*, 1896. **V. 30.** — Melolontha hippocastani FABR. (2).

32. [33.] *Budapest*, 1906. **VI. 1.** — Harpalus sp. (1), fü (Gras).

33. [22.] *Iharosberény*, 1905. **VI. 2.** — Amara familiaris DUFT. (1), Plinthus Parreyssi BOH. (1), Gryllotalpa vulgaris LINN. (1).

34. [23.] *Iharosberény*, 1905. **VII. 10.** — Athous sp. (1), Formica rufa LINN. (1), Arachnidae sp. (1).

35. [34.] *Fertőboz*, 1906. **IX. 15.** — Hyalinia sp. (juv.) (1), bogyók és magvak (Beeren und Kerne).

36. [36.] *Fertőboz*, 1906. **IX. 28.** — Harpalus sp. (1), növényi részek (Pflanzliche Teile).

A 47 példányból származó gyomortartalom-ban tehát a következőket találtam:

37. [37.] *Fertőboz*, 1906. **IX. 29.** — Cytillus sericeus FORST. (1), gyümölestermés és magvak (Früchte und Kerne).

38. [35.] *Illmicz*, 1906. **X. 18.** — Philonthus atratus GRAVH. (25), Lestes sp. (szárnyai — Flügel) (1), Pupa frumentum LINN. (1).

39. [25.] *Oraviczabánya*, 1907. **X. 27.** — Stenobothrus sp. (fej — Kopf), bogyók (Beeren).

40. [20.] *Iharosberény*, 1904. **XI. 14.** — Eurygaster maura LINN. (1), bogyók (Beeren).

41. [15.] *Óverbász*, 1901. **XI. 17.** — Agriotes sp. (1), Forficula auricularia LINN. (1), Helix sp. (juv.) (1)

42. [26.] *Megyeres*, 1907. **XI. 30.** — Arachnidae sp. (1), Pupa sp. (2), Crataegus oxyacantha LINN. termése és magvai (Früchte und Kerne).

43. [27.] *Megyeres*, 1907. **XI. 30.** — Berosus spinosus STEV. (1), Crataegus oxyacantha LINN. termése és magvai (Früchte und Kerne).

44. [28.] *Megyeres*, 1907. **XI. 30.** — Myriapoda sp. (1), Crataegus oxyacantha LINN. termése és magvai (Früchte und Kerne).

45. [24.] *Oraviczabánya*, 1905. **XII. 4.** — Philonthus sp. (1), Sitona humeralis STEPH. (1), Crataegus oxyacantha L. termése és magvai (Früchte und Kerne).

46. [29.] *Megyeres*, 1907. **XII. 22.** — Anthonomus sp. (1), növényi részek (pflanzliche Teilchen).

47. [30.] *Megyeres*, 1907. **XII. 26.** — Növényi részek: bogyók, magvak (pflanzliche Teile: Früchte, Kerne).

Im Mageninhalt von 47 Exemplaren fand ich also Folgendes:

A) *Rovarok (Insecta).*

a) *Bogarak (Coleoptera).*

Carabus granulatus LINN.

Elaphrus sp.

Dyschirius rufipes DEJ.

Bembidion sp. (3 eset — 3 Fälle.)

Harpalus sp. (2 eset. — 2 Fälle.)

Ophonus pubescens MÜLL.

Amara familiaris DUFT.

Stomis pumicatus PANZ.

Pterostichus (Poecilus) cupreus LINN.

Agonum Mülleri HBST. (3 eset. — 3 Fälle.)

Agonum viduum PANZ. var. moestum DUFT.

Agonum fuliginosum PANZ. (2 eset. — 2 Fälle.)

Cymbiodita marginella FABR.

Berosus spinosus STEV.

Drusilla canaliculata FABR.

Philonthus atratus GRAVH.

— sp.

Phosphuga atrata LINN.

Cytillus sericeus FORST.

Aphodius prodromus BRAHM.

Onthophagus ovatus LINN.

Melolontha vulgaris FABR.	Anthonomus sp.
— hippocastani FABR.	Apion meliloti KIRBY.
Athous sp.	— flavipes FABR. (2 eset. — 2 Fülle.)
Agriotes sp.	Pyllodecta vulgarissima LINN.
Elateridarum larva.	Haltica oleracea LINN.
Otiorrhynchus ovatus LINN.	Phyllotreta nemorum LINN.
Sitona tibialis HBST. (3 eset. — 3 Fülle.)	Cassida flaveola THUNBG.
Sitona humeralis STEPH.	— nebulosa LINN.
Brachysomus hispidus REDTB.	Coccinella quatuordecimpunctata LINN. var.
Plinthus Parreyssi BOH.	conglomerata FABR.
Dorytomus melanophthalmus PAYK.	Hippodamia tredecimpunctata LINN.
— validirostris GYLH.	

b) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera).*

Camponotus pubescens FABR.	Lasius niger LINN. (3 eset. — 3 Fülle.)
Formica rufa LINN.	Polistes gallica LINN.

c) *Lepkék (Lepidoptera).*

Hernyó (3 eset). — Raupe (3 Fülle).

d) *Szítakötők (Odonata).*

Lestes sp.

e) *Egyenesszárnyúak (Orthoptera).*

Forficula auricularia LINN.	Stenobothrus sp.
	Gryllotalpa vulgaris LINN.

f) *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Eurygaster manra LINN.	Zicrona coerulea LINN.
Rhaphigaster nebulosa PODA.	Lygus pratensis LINN.

B) *Pókfélék (Arachnoidea).*

Arachnidae sp. (2 eset. — 2 Fülle.)

C) *Szálábúak (Myriapoda).*

Myriapoda sp.	Julus sp.
	Lithobius forficatus LINN. (2 eset. — 2 Fülle.)

D. *Lágytestűek (Mollusca).*

Hyalinia sp. (2 eset. — 2 Fülle)
 Helix strigella DRAP.
     carthusiana MÜLL.
 — sp.

Azonkívül növényi részek is voltak a gyomortartalomban és pedig közelebb meg nem határozható növényi részek 6. fü 1. bogyók 4. magvak 4. bogyók és magvak együttesen 7. a csipkerózsa termése és magvai 1, a fagyal (*Ligustrum vulgare* L.) bogyói és magvai 2 és a galagonya (*Crataegus oxyacantha* L.) termése és magvai 4 esetben.

A fekete rigó, a mint fentebbiekből látható, főleg rovarokkal táplálkozik és csak a téli időnyben, a mikor csak egy-egy téli álmat alvó rovar kerül a gyomrába, másnak hiányában különféle bogyókat fogyaszt, de ezek is olyanok, melyeknek elfogyasztásával semmi nemű kárt nem okoz. A gyomrában leginkább a fagyal és a galagonya termését találjuk. A rovarok közül legnagyobb számmal a bogarak vannak képviselve, különféle növényevő futóbogarak, eserebogarak, pattogó bogarak és lárváik és az ormányos- és levélbogarak egész légiója által, de akad ezeken kívül a többi rovarrendből is, így különféle hernyók, az egycenesszámnyúak közül nem egy kártékony faj (*Forficula auricularia* Linn., *Gryllotalpa vulgaris* Linn.), többféle félszárnyú stb. Néhány pókfélén és százlábún kívül még a csigák is eléggé vannak képviselve. A fekete rigó hasznos munkát végez különösen azért, hogy a fákról és bokrokról lepotyogó kártékony rovarokat pusztítja legelső sorban.

Pupa muscorum MÜLL. (2 eset. — 2 Fülle.)
 — sp.
 Planorbis sp.

Ausserdem fanden sich im Mageninhalt auch vegetabilische Reste, und zwar nicht näher bestimmbar Reste in 6. Gras in 1. Beeren in 4, Kerne in 4. Beeren und Kerne zusammen in 7, Frucht und Kerne der Hundsrose in 1, Beeren und Kerne der Rainweide (*Ligustrum vulgare* L.) in 2 und Früchte und Kerne des Weissdornstranches (*Crataegus oxyacantha* L.) in 4 Fällen.

Die Schwarzamsel ernährt sich, wie aus obigem ersichtlich ist, hauptsächlich von Insekten und nur während der Winterzeit, wenn nur hie und da ein im Winterschlaf liegendes Insekt in ihren Magen gelangt, verzehrt sie bei Mangel an Insekten verschiedene Beerenfrüchte, diese sind aber auch nur solche, durch deren Verzehrung sie nicht den geringsten Schaden verursacht. Im Mageninhalt finden sich meistens die Früchte der Rainweide und des Weissdorns. Von Insekten sind in grösster Anzahl die Käfer vertreten, darunter verschiedene pflanzenfressende Laufkäfer, Maikäfer, Schnellkäfer und deren Larven, und eine grosse Schar von Rüssel- und Blattkäfern, aber ausserdem finden sich noch Repräsentanten anderer Insektenordnungen, so verschiedene Raupen, nicht nur eine schädliche Geradflüglerart (*Forficula auricularia* Linn., *Gryllotalpa vulgaris* Linn.), verschiedene Halbflügler etc. Ausser einigen Spinnen und Tausendfüsslern sind auch die Schnecken so ziemlich vertreten. Die Schwarzamsel verrichtet speziell dadurch eine nützliche Tätigkeit, indem sie die von Bäumen und Sträuchern herabfallenden Insekten in erster Reihe vertilgt.

48. *Turdus pilaris* Linn.

A fenyőrigót szintén mint hasznos madarat ismerjük, a bogárságot erősen megtizedeli, úgy mint többi fajrokona.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [52.] *Budapest*, 1907. I. 2. — Kétféle növényi mag (zweierlei Pflanzensamen).

2. [53.] *Budapest*, 1907. I. 2. — Két-

Die Wacholderdrossel ist auch als nützlicher Vogel bekannt, der wie seine Stammesverwandten die Insektenwelt stark dezimiert.

Das untersuchte Material ist folgendes:

féle mag és *Prunus mahaleb* bogyótermése (zweierlei Pflanzensamen und Früchte von *Prunus mahaleb*).

3. [79.] *Lantomér*, 1908. I. 2. — Két db. mag (zwei Kerne).
4. [54.] *Lőese*, 1907. I. 3. — Növényi magvak (Pflanzenkerne).
5. [55.] *Lőese*, 1907. I. 3. — Arachnidae sp. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).
6. [56.] *Lőese*, 1907. I. 4. — Növényi részek és homokszemek (vegetabilische Reste und Sandkörnchen).
7. [70.] *Óverbász*, 1906. I. 10. — *Xantholinus punctulatus* PAYK. (1), *Haltica oleracea* LINN. (1), *Lasius niger* LINN. (1), Arachnidae sp. (2), *Lithobius* sp. (2), *Helix* sp. juv. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).
8. [16.] *Óverbász*, 1904. I. 16. — Arachnidae sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).
9. [19.] *Iharosberény*, 1905. I. 16. — *Cantharis fusca* (3 larva), *Phytonomus* sp. (1), hernyó (Raupe) (3), kökény (Schlehe) termése és magva (Frucht und Kerne).
10. [43.] *Oraviczabánya*, 1906. I. 17. — Hernyó (Raupe) (3), *Hypera* sp. (1), galagonya-magvak (Weissdornkerne) (12).
11. [5.] *Liptóújvár*, 1901. I. 20. — *Pterostichus* (*Argutor*) *strenuus* PANZ. (5), *Stenus humilis* ER. (3).
12. [72.] *Óverbász*, 1906. I. 20. — *Agonum Mülleri* HBST. (1), *Polydrosus* sp. (5), *Sitona* sp. (3), *Phytonomus punctatus* FABR. (6), *Chrysomela marginata* LINN. (2).
13. [76.] *Sárospatak*, 1908. I. 22. — Növényi termés és magvak (Frucht und Kerne).
14. [20.] *Ószöny*, 1905. I. 24. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
15. [21.] *Ószöny*, 1905. I. 24. — Növényi részek (vegetabilische Reste).
16. [22.] *Ószöny*, 1905. I. 24. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
17. [23.] *Ószöny*, 1905. I. 24. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
18. [24.] *Ószöny*, 1905. I. 24. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
19. [25.] *Ószöny*, 1905. I. 24. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
20. [44.] *Újmoldova*, 1906. I. 27. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
21. [10.] *Komarom*, 1903. I. 31. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
22. [11.] *Komarom*, 1903. I. 31. — *Formica rufa* LINN. (1), növényi termések (Pflanzenfrüchte).
23. [12.] *Komarom*, 1903. I. 31. — Növényi részek és termések (pflanzliche Teile und Früchte).
24. [13.] *Komarom*, 1903. I. 31. — Növényi részek és termések (pflanzliche Teile und Früchte).
25. [14.] *Komarom*, 1903. I. 31. — Növényi részek (vegetabilische Reste).
26. [18.] *Iharosberény*, 1905. I. — [4 példány. — 4 Exempl.] — Galagonya (*Crataegus*) termése és magvak (Früchte und Kerne des Weissdornes [*Crataegus*]) (88).
27. [80.] *Keszegfalú*, 1906. II. 2. — *Pterostichus* (*Argutor*) sp. (1), *Cantharis fusca* LINN. (10 larva), *Phaedon pyritosus* ROSSI (1), hernyók (Raupen) (3), Arachnidae sp. (3).
28. [8.] *Komarom*, 1902. II. 13. — Növényi termések (Pflanzenfrüchte).
29. [26.] *Keszegfalú*, 1905. II. 15. — *Notiophilus aestuans* MÖTSCH. (1), *Philonthus* sp. (1), *Cantharis fusca* LINN. (6 larva), *Sitona tibialis* HBST. (16), *Anthonomus* sp. (1).
30. [27.] *Keszegfalú*, 1905. II. 15. — *Cantharis fusca* LINN. (16 larva), *Chrysomela staphylea* LINN. (1), *Phaedon pyritosus* ROSSI (1), 2 mag (2 Kerne).
31. [28.] *Keszegfalú*, 1905. II. 15. — *Cantharis fusca* LINN. (15 larva), *Sitona tibialis* HBST. (7), *Psallidium maxillosum* FABR. (1), *Lepyrus palustris* SCOP. (1), *Phytonomus punctatus* FABR. (2), *Chrysomela staphylea* LINN. (1), *Helix* sp. (1).
32. [29.] *Keszegfalú*, 1905. II. 15. — *Agonum Mülleri* HBST. (1), *Cantharis fusca* LINN. (18 larva), *Sitona tibialis* HERBST (3), *S. hispidulus* FABR. (1), *Chrysomela staphylea* LINN. (1), *Phaedon pyritosus* ROSSI (2).
33. [30.] *Keszegfalú*, 1905. II. 15. — *Cantharis fusca* LINN. (18 larva), *Phytonomus punctatus* FABR. (2), *Sitona tibialis* HBST. (14), *S. hispidulus* FABR. (1), *Psallidium maxillosum* FABR. (1), *Sciocoris* sp. (1).
34. [1] *Frankó*, 1897. II. 16. — *Phytonomus punctatus* FABR. (1), növényi termések (Pflanzenfrüchte).
35. [81.] *Keszegfalú*, 1906. II. 16. — *Cantharis fusca* LINN. (30 larva), *Phaedon pyritosus* ROSSI (1), *Helix* sp. (2).
36. [58.] *Kakova*, 1907. II. 16. — *Lithoglyphus naticoides* PER. (37).
37. [31.] *Iharosberény*, 1905. II. 18. — *Amara* sp. (1), *Sitona tibialis* HBST. (7), magvak (Kerne) (15).

38. [82.] *Keszegfalu*, 1906. II. 18. — Agonum Mülleri HBST. (2), Agriotes sputator LINN. (2), Sitona tibialis HBST. (10), Phaedon pyritosus ROSSI (2).

39. [83.] *Keszegfalu*, 1906. II. 18. — Sitona tibialis HBST. (16), Phaedon pyritosus ROSSI (9), Helix sp. (1).

40. [84.] *Keszegfalu*, 1906. II. 18. — Agonum Mülleri HBST. (1), Sitona tibialis HBST. (40), Chrysomela staphylea LINN. (1), Phaedon pyritosus ROSSI (6), Cassida atrata FABR. (1), Sciocoris sp. (1).

41. [85.] *Keszegfalu*, 1906. II. 18. — Agonum Mülleri HBST. (2), Drasterius bimaculatus ROSSI (2).

42. [86.] *Keszegfalu*, 1906. II. 18. — Agriotes sputator LINN. (1), Sitona tibialis HBST. (6), Phaedon pyritosus ROSSI (3).

43. [32.] *Keszegfalu*, 1905. II. 23. — Agonum Mülleri HBST. (1), hernyó (Raupe) (8), Arachnidae sp. (1).

44. [87.] *Keszegfalu*, 1906. II. 27. — Agonum viduum PANZ. (1), Pterostichus (Argutor) strenuus PANZ. (1), Cantharis sp. (2 larva).

45. [67.] *Molnaszeesöd*, 1900. II. 28. — Hydrobius fuscipes LINN. (3), Aphodius punctatosulcatus STRM. (1), Psalidium maxillosum FABR. (1), Phaedon pyritosus ROSSI (12).

46. [9.] *Molnaszeesöd*, 1902. II. 28. — Pterostichus (Argutor) strenuus PANZ. (1), Agonum Mülleri HBST. (8), A. viduum PANZ. (1), Sitona tibialis HERBST (25), Alophus triguttatus FABR. (1), Apion pomonae FABR. (1), Phaedon pyritosus ROSSI (3).

47. [33.] *Óverbász*, 1905. II. 28. — Harpalus distinguendus DUFT. (1), Philonthus sp. (1), Cantharis fusca LINN. (25 larva), Ceuthorrhynchus chlorophanus ROUG. (1), C. erysimi FABR. (1), hernyó (Raupe) (3), Arachnidae sp. (1), Helix sp. (1).

48. [69.] *Léka*, 1897. II. — Sitona flavescens MARSH. (1), S. tibialis HERBST (1), Notaris acridulus L. (1), Chrysomela polita LINN. (1), lapos növényi magvak (platte Pflanzensamen) (12).

49. [59.] *Keszegfalu*, 1907. III. 1. — Aleochara bipunctata OLIV. (1), Agriotes lineatus LINN. (2), Sitona tibialis HBST. (6), Campionotus pubescens FABR. (1).

50. [68.] *Frankó*, 1897. III. 5. — Aphodius punctatosulcatus STRM. (1), növényi magvak (Pflanzensamen).

51. [89.] *Keszegfalu*, 1906. III. 7. — Amara aenea DEG. (1), Minyops variolosa FABR. (1), Sciocoris cursitans FABR. (1).

52. [4.] *Óverbász*, 1899. III. 8. — Amara aenea DEG. (2), Sitona tibialis HBST. (8), hernyó (Raupe) (5), Aelia acuminata LINN. (1), Dolyeoris baecarum LINN. (1), Arachnidae sp. (1), Helix sp. juv. (1).

53. [34.] *Keszegfalu*, 1905. III. 10. — Ophonus pubescens MÜLL. (1), Agonum viduum PANZ. (1), Aphodius melanostictus SCHMIDT (1), Agriotes sputator LINN. (1), Julus sp. (1).

54. [35.] *Keszegfalu*, 1905. III. 10. — Notiophilus palustris DUFT. (1), Agonum Mülleri HBST. (1), A. fuliginosum FABR. (2), Chrysomela staphylea LINN. (1), Agrotis segetum hernyója (Raupe) (3), Julus sp. (1), Helix sp. (1).

55. [88.] *Keszegfalu*, 1906. III. 11. — Pterostichus (Argutor) diligens STRM. (1), Agonum Mülleri HBST. (2), Ocypus similis PAYK. (1), Sitona tibialis HBST. (1).

56. [90.] *Keszegfalu*, 1906. III. 11. — Agonum Mülleri HBST. (2), Phytonomus punctatus FABR. (1), Helix sp. juv. (1).

57. [74.] *Meggyeres*, 1908. III. 15. — Agriotes sputator LINN. (1), Julus sp. (1), Planorbis sp. (1).

58. [6.] *Szigetesép*, 1901. III. 17. — Opatrum sabulosum LINN. (1), Julus sp. (1).

59. [77.] *Sárospatak*, 1908. III. 17. — Bracou sp. (1), rügyek és magvak (Knospau und Samen).

60. [62.] *Keszegfalu*, 1907. III. 22. — Agonum Mülleri HBST. (1), Staphylinidae sp. (1), Serica holosericea SCOP. (1), Julus sp. (1).

61. [66.] *Keszegfalu*, 1907. III. 22. — Amara aenea DEG. (1), Sitona tibialis HBST. (6), Cassida viridis LINN. (1).

62. [73.] *Meggyeres*, 1908. III. 22. — Dermestes murinus LINN. (1), Cleonus cinereus SCHRNK. (1), Minyops variolosa FABR. (1), Julus sp. (1).

63. [75.] *Meggyeres*, 1908. III. 22. — Agonum Mülleri HBST. (1), Agriotes sputator LINN. (1), Serica holosericea SCOP. (1), Opatrum sabulosum LINN. (1), Bagous glabrirostris HBST. (1), Prasocuris phellandrii LINN. (1), Cassida viridis LINN. (1), Helix sp. (1).

64. [15.] *Ószöny*, 1903. III. 25. — Harpalus distinguendus DUFT. (8), Dermestes murinus LINN. (1), Opatrum sabulosum LINN. (2).

65. [60.] *Keszegfalu*, 1907. III. 25. —
Amara aenea DEG. (2), Chlaenius nitidulus
SCHRNK. (1), Aphodius punctatosulcatus STRM.
(1), Agriotes lineatus LINN. (1), Sitona tibialis
HBST. (3), Stasioidis sp. (1), Alophus triguttatus
FABR. (2), Phaedon pyritosus ROSSI (2), Ph.
cochleariae FABR. (2).
66. [61.] *Keszegfalu*, 1907. III. 25. —
Amara aenea DEG. (2), Agonum viduum PANZ.
(1), Agriotes sputator LINN. (2), Sitona tibialis
HBST. (2), Phaedon pyritosus ROSSI (5), Ph.
cochleariae FABR. (1), Helix sp. juv. (2).
67. [63.] *Keszegfalu*, 1907. III. 25. —
Harpalus distinguendus DUFT. (1), Amara aenea
DEG. (5), Agonum Mülleri HBST. (2), Agriotes
lineatus LINN. (1), Sitona tibialis HBST. (3).
68. [3.] *Molnaszeesöd*, 1898. III. 26. —
Opatrum sabulosum LINN. (1), Phytonomus
punctatus FABR. (1).
69. [36.] *Keszegfalu*, 1905. III. 26. —
Agriotes lineatus LINN. (1), Opatrum sabulosum
LINN. (1), Sitona tibialis HBST. (1), Psalidium
maxillosum FABR. (1).
70. [37.] *Keszegfalu*, 1905. III. 26. —
Byrrhus pilula LINN. (2), Agriotes ustulatus
LINN. (1), A. lineatus LINN. (3), Cleonus cine-
reus SCHRNK. (1), Pentatomidae sp. (1), Lim-
naeus sp. (1).
71. [38.] *Keszegfalu*, 1905. III. 29. —
Amara aenea DEG. (3), Sitona tibialis HBST. (2),
Cleonus cinereus SCHRNK. (1), Centorrhynchus
sp. (1), Julus sp. (1).
72. [92.] *Keszegfalu*, 1906. III. 29. —
Pterostichus sp. fej (Kopf) (1).
73. [45.] *Nögrádkövesd*, 1906. III. —
Növényi részek (magvak, stb.) — pflanzliche
Teile (Samen, etc.).
74. [64.] *Keszegfalu*, 1906. IV. 1. —
Növényi részek (pflanzliche Teile).
75. [65.] *Keszegfalu*, 1907. IV. 1. —
Rhantus punctatus FOURCR. (1), Alophus tri-
guttatus FABR. (1), Bagous sp. (1).
76. [39.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 2. —
Amara aenea DEG. (1), Agriotes ustulatus LINN.
(1), hernyó (Raupe) (3).
77. [40.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 9. —
Agriotes sputator LINN. (1), Sitona sp. (1),
Notaris acridulus LINN. (2).
78. [41.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 9. —
Pocillus cupreus LINN. (1), Elateridae sp. (1).
79. [42.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 9. —
Cyphon variabilis THUNBG. (1).
80. [71.] *Óverbász*, 1907. XI. 8. —
Vadszőlőszemek — Früchte des wilden Weines (5)
81. [17.] *Komárom*, 1904. XI. 13. —
Galagonya 12 drb. termése (12 St. Früchte
des Weissdornstrauches).
82. [91.] *Keszegfalu*, 1906. XI. 13. —
Galagonya 13 drb. termése (13 St. Früchte
des Weissdornstrauches).
83. [93.] *Újmoldora*, 1906. XI. 15. —
Gryllus campestris LINN. (1), hernyó (Raupe) (3).
84. [46.] *Keszegfalu*, 1906. XI. 16. —
Agriotes ustulatus LINN. (1), Cleonus cinereus
SCHRNK. (1), Phytonomus punctatus FABR. (1),
Clythra appendicina LAC. (1), Phaedon cochle-
ariae FABR. (1), Helix sp. (6), Limnaeus sp. (1).
85. [47.] *Keszegfalu*, 1906. XI. 16. —
Alophus triguttatus FABR. (2), Phytonomus
punctatus FABR. (5), Sibiria tibialis HERBST (3),
hernyó (Raupe) (3), Helix sp. (2)
86. [2.] *Molnaszeesöd*, 1897. XI. 17. —
Galagonya 8 drb. termése (8 St. Früchte des
Weissdornstrauches)
87. [48.] *Keszegfalu*, 1906. XI. 19. —
Sitona tibialis HERBST (2), S. flavescens MARSH.
(1), Alophus triguttatus FABR. (1), Hymenoptera
sp. (1), Julus sp. (1).
88. [49.] *Keszegfalu*, 1906. XI. 22. —
Pterostichus nigrita FABR. (1), Phytonomus
punctatus FABR. (1), Chrysomela staphylea
LINN. (1), hernyó (Raupe) (12).
89. [94.] *Orariezabánya*, 1906. XII. 2. —
Staphylinus chloropterus PANZ. (1), Aphodius
fimetarius LINN. (1), Sitona sp. (3), Phyto-
nomus punctatus FABR. (5), Chrysomela mar-
ginata LINN. (1), Camponotus pubescens FABR.
(6), hernyó (Raupe) (16) Gryllus campestris
LINN. (1), Pentatomidae sp. (1).
90. [50.] *Keszegfalu*, 1906. XII. 11. —
Agonum fuliginosum FABR. (1), Phytonomus
punctatus FABR. (2), Helix sp. juv. (4).
91. [7.] *Molnaszeesöd*, 1901. XII. 16. —
Sitona tibialis HBST. (2), S. flavescens MARSH. (2), Phyto-
nomus punctatus FABR. (4), Phaedon pyritosus
ROSSI (8), növényi termések (Pflanzenfrüchte)
92. [57.] *Újmoldora*, 1906. XII. 20. —
Növényi részek (vegetabilische Teile):
93. [51.] *Löcse*, 1906. XII. 27. —
Csipke-
rózsa 3 drb. termése (3 St. Früchte der
Hundsrose).
94. [78.] *Kisjenő*, 1907. XII. 27. —
Növényi részek (termések, magvak). — Pflanz-
liche Teile (Früchte und Kerne).

A 97 példányból származó gyomortartalom-
bau tehát a következőket találtam:

Im Mageninhalt von 97 Exemplaren fand
ich also Folgendes:

A) Rovarok (*Insecta*).

a) Bogarak (*Coleoptera*).

Notiophilus aestuans MOTSCH
— *palustris* DUPT.
Chlaenius nitidulus SCHRNK.
Harpalus distinguendus DUPT. (3 eset. —
3 Fülle).
Ophonus pubescens MÜLL.
Amara sp.
— *aenea* DEG. (8 eset. — 8 Fülle).
Pterostichus cupreus LINN.
— *diligens* STURM.
— *strenuus* PANZ. (3 eset. — 3 Fülle).
— *nigrita* FABR.
— sp. (2 eset. — 2 Fülle).
Agonum Mülleri HBST. (13 eset. — 13 Fülle).
Agonum viduum PANZ. (4 eset. — 4 Fülle).
Agonum fuliginosum FABR. (2 eset. —
2 Fülle).
Rhantus punctatus FOURC.
Hydrobius fuscipes LINN.
Staphylinidae sp.
Aleochara bipunctata OLIV.
Staphylinus chloropterus PANZ.
Ocytus similis PAYK.
Philonthus sp. (2 eset. — 2 Fülle).
Xantholinus punctulatus PAYK.
Stenus humilis ER.
Dermestes murinus LINN. (2 eset. — 2 Fülle).
Byrrhus pilula LINN.
Aphodius fimetarius LINN.
— *melanostictus* SCHMDT.
— *punctatosulcatus* STRM. (3 eset. — 3 Fülle).
Serica holosericea SCOP. (2 eset. — 2 Fülle).
Elateridae sp.
Drasterius bimaculatus ROSSI.
Agriotes ustulatus LINN. (3 eset. — 3 Fülle).
Agriotes sputator LINN. (7 eset. — 7 Fülle).
Agriotes lineatus LINN. (5 eset. — 5 Fülle).
Cyphon variabilis THUNBG.
Cantharis sp. larva.

Cantharis fusca LINN. larva (10 eset. — 10 Fülle).
Opatrum sabulosum LINN. (5 eset. — 5 Fülle).
Polydrosus sp.
Stasioidis sp.
Sitona sp. (3 eset. — 3 Fülle).
Sitona tibialis HBST. (23 eset. — 23 Fülle).
Sitona hispidulus FABR. (2 eset. — 2 Fülle).
Sitona flavescens MARSH. (3 eset. — 3 Fülle).
Psolidium maxillosum FABR. (4 eset. —
4 Fülle).
Cleonus cinereus SCHRNK. (4 eset. —
4 Fülle).
Minyops variolosus FABR. (2 eset. — 2 Fülle).
Alophus triguttatus FABR. (5 eset. — 5 Fülle).
Lepyrus palustris SCOP.
Hypera sp.
Phytonomus sp.
— *punctatus* FABR. (12 eset. — 12 Fülle).
Notaris aeridulus LINN. (2 eset. — 2 Fülle).
Bagous sp.
Bagous glabrirostris HBST.
Anthonomus sp.
Ceuthorrhynchus sp.
— *chlorophanus* ROUG.
— *erysimi* FABR.
Apion pomonae FABR.
Clythra appendicina LAC.
Chrysomela staphylea LINN. (6 eset. —
6 Fülle).
Chrysomela marginata LINN. (2 eset. —
2 Fülle).
Chrysomela polita LINN.
Prasocuris phellandrii LINN.
Phaedon pyritosus ROSSI (13 eset. —
13 Fülle).
Phaedon cochleriae FABR. (3 eset. — 3 Fülle).
Haltica oleracea LINN.
Cassida atrata FABR.
— *viridis* LINN. (2 eset. — 2 Fülle).

b) Hártyaszárnyúak (*Hymenoptera*).

Bracon sp.
Formica rufa LINN.
Lasius niger LINN.

Camponotus pubescens FABR. (2 eset. —
2 Fülle).
Hymenoptera sp.

c) *Lepkék (Lepidoptera).*

Agrotis segetum hernyója (Raupe).

Felismerhetetlen hernyók (nicht erkennbare Raupen) (11 eset. 11 Fülle).

d) *Egyenesszárnyúak (Orthoptera).*

Gryllus campestris LINN. (2 eset. — 2 Fülle).

e) *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Pentatomidae sp. (2 eset. — 2 Fülle).

Aelia acuminata LINN.

Dolycoris baccatum LINN.

Sciocoris cursitans FABR.

sp (2 eset. — 2 Fülle).

B) *Pókfélék (Arachnoidea).*

Arachnidae sp. (7 eset. — 7 Fülle):

C) *Százlábúak (Myriapoda).*

Julus sp. (8 eset. — 8 Fülle).

Lithobius sp.

D) *Csigák (Mollusca).*

Helix sp. (12 eset. — 12 Fülle).

Limnaeus sp. (2 eset. — 2 Fülle).

Planorbis sp.

Ezeket kívül egy esetben sok homokszemcse és sok esetben növényi anyagok voltak a gyomortartalomban.

A fenyőrigó gyomortartalmát vizsgálván azt találjuk, hogy táplálékát a téli időben, a mikor alig jut egy-egy rovar a gyomrába, különféle növényi termések (bogyók, magvak) alkotják. Ezen növényi termések fogyasztásával azonban semminemű kárt nem okoz, mert eltekintve a közönséges dudvás növények termésétől, megállapíthattam a kökény, *Prunus mahaleb*, galagonya, vadszőlő és csipkerózsa termését. Legtöbbször a galagonya termésének maradványai és magvai voltak észlelhetők.

Ausser diesen fanden sich in einem Falle viele Sandkörnchen und in vielen Fällen vegetabilische Körper im Mageninhalt.

Den Mageninhalt dieser Drossel untersuchend finden wir, dass ihre Nahrung in der Wintersaison, wo kaum einige Insekten in ihren Magen gelangen, hauptsächlich aus Früchten (Beeren, Samen) besteht. Durch das Verzehren dieser Früchte macht sie aber nicht den geringsten Schaden, denn abgesehen von dem Samen gemeiner Gewächse, konnte ich nur die Früchte der Schlehe, von *Prunus mahaleb*, des Weissdornstrauches, des wilden Weines und der Hundsrose feststellen. In den meisten Fällen konnten die Überreste der Früchte und Kerne des Weissdornes festgestellt werden.

A mi most madarunk rovartáplálékát illeti, azt tartózkodása helyén szedegeti össze a földről, mely alkalommal nem egy kártékony faj esik neki áldozatul és pedig többnyire nagy mennyiségben. Így már a hóról szedegeti a hóbogár (*Cantharis*) lárváját nagy mennyiségben, e mellett a hernyókat sem kiméli meg. Utóbbiak annyira összeszáradnak, hogy fajtájukat nem lehet megállapítani, egy esetben azonban a vetési bagolyféle hernyója volt megállapítható. Feltűnő mennyiségben fogyasztotta a drótféregbogár több fajtát, a *Sitona tibialis* HERBST. és egy levélbogárnak a *Phaedon pyritosus* ROSSI-nak példányait.

Akadtt gyomortartalmában sok százlábúnak gyűrűkre szétesett teste és sok apró, többnyire a *Helix* nemből való csiga fiatal, összetört, tehát közelebbről meg nem határozható példánya.

Mindezekből látható, hogy madarunk a természet háztartásában érdemes munkát végez.

Was nun die Insektennahrung des Vogels anbelangt, so sucht er diese vom Boden seines Aufenthaltsortes zusammen, bei welcher Gelegenheit ihm so manche schädliche Art zum Opfer fällt und zwar meist in grosser Anzahl. Schon vom Schnee sucht er fleissig und in grosser Anzahl die Larven des Schneekäfers (*Cantharis*) zusammen, und neben diesen verschmählt er auch die Raupen nicht. Letztere trocknen sehr ein, so dass ihre Art nicht festgestellt werden kann, nur in einem Falle konnte die Raupe als der Saateule angehörig gedeutet werden. In auffallend grosser Anzahl verzehrte sie mehrere Arten des Saatschnellkäfers (*Agriotes*), dann *Sitona tibialis* HERBST und eine Blattkäferart: *Phaedon pyritosus* ROSSI.

Ausserdem fanden sich im Mageninhalt die in Ringe zerfallenen Körper von Tausendfüsslern und viele kleine, meist der Gattung *Helix* angehörige Schnecken, meist junge, zerbrochene Exemplare, so dass die Art derselben nicht näher festgestellt werden konnte.

Aus alldiesem ist ersichtlich, dass unser Vogel in der freien Natur eine wichtige Arbeit verrichtet.

49. *Turdus viscivorus* LINN.

A léprigó nevét onnan vette, hogy bogyókat, különösen a fagyal bogyóit eszi, de úgy mint a többi rigó csak a téli időnyben, a mikor rovar nem jut

A megvizsgált anyag a következő:

1. [18.] *Iharosherény*, 1905. II. 6. — *Cantharis fusca* LINN. (67 larva), *Mylacus rotundatus* FABR. (2), *Sitona tibialis* HERBST. (1).
2. [7.] *Cs.-Somorja*, 1897. II. 20. — *Viscum album* LINN. 5 bogyója (5 Beeren).
3. [13.] *Keszegfalva*, 1905. II. 26. — *Sitona tibialis* HERBST. (2), *Phytonomus punctatus* FABR. (2), *Phaedon pyritosus* ROSSI (2).
4. [3.] *Molnaszeesöd*, 1902. II. 27. — *Phytonomus punctatus* FABR. (5).
5. [12.] *Keszegfalva*, 1906. II. 27. — *Amara aenea* DEG. (2), *Sitona tibialis* HERBST. (2), *Psalidium maxillosum* FABR. (1), *Cleonus* sp. (3), hernyó (Raupe) (3), *Pentatomidae* sp. (1).

Die Misteldrossel erhielt ihren Namen dadurch, dass sie Beeren, hauptsächlich die Leimbeeren frisst, natürlich wie die übrigen Drosselnur in der Wintersaison, wenn es keine Insekten mehr gibt.

Das untersuchte Material ist folgendes:

6. [8.] *Molnaszeesöd*, 1900. II. 28. — *Amara aenea* DEG. (1), *Aphodius punctatosulcatus* STRM. (1), *Psalidium maxillosum* FABR. (1), *Phytonomus punctatus* FABR. (3), hernyó (Raupe) (5), *Gryllus campestris* LINN. (1).
7. [4.] *Molnaszeesöd*, 1902. III. 7. — *Agonum viduum* PANZ. (1).
8. [2.] . . . . . 1898. IV. 8. + 15. [2 péld. — 2. Exempl.] — *Agonum Müllerj* HERBST (1), *Agonum viduum* PANZ. (1), *Aphodius* sp. (1), *Onthophagus verticicornis* LAICH. (1), *Sitona tibialis* HERBST. (1), *Cleonus* sp. (1), *Phytonomus punctatus* FABR. (3), *Ph. variabilis* HERBST. (3), *Ph. nigrirostris* FABR. (2), hernyó (Raupe) (15), *Dipterorum larva* (1).

9. [1.] *Fogaras*, 1897. IV. 13. — *Cicindela campestris* LINN. (1), *Staphylinus olens* MÜLL. (1), *Onthophagus taurus* SCHREB. (1), *Aphodius luridus* FABR. (2), *Elateridarum* larva (1), *Hypera comata* BOH. (1), *Gryllus campestris* LINN. (1).

10. [10.] *Oravicabánya*, 1907. IV. 13. — *Cleonus* sp. (1).

11. [14.] *Tharosberény*, 1905. V. 27. — *Geotrupes silvaticus* PANZ. (1), *Melolontha vulgaris* FABR. (3 larva), *Lampyrus noctiluca* LINN. ♀ (1), *Athous* sp. (1).

12. [15.] *Tharosberény*, 1905. VI. 3. — *Hister quadrimaculatus* LINN. (1), *Onthophagus*

taurus SCHREB. (1), *Camponotus pubescens* FABR. (5), hernyó (Raupé) (1), *Palomena prasina* LINN. (1).

13. [17.] *Tharosberény*, 1905. X. 7. — *Pterostichus cupreus* LINN. (1), *Serica holosericea* Scop. (1), *Phytonomus punctatus* FABR. (1).

14. [9.] *Oravicabánya*, 1906. XI. 17. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

15. [5.] *Budapest*, 1902. XI. 24. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

16. [11.] *Tharosberény*, 1904. XII. 1. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

17. [6.] *Molnászeesöd*, 1903. XII. 12. — *Viseum album* LINN. bogyói (Beeren).

A gyomortartalomban tehát a következő rovarokat találtam:

Im Mageninhalt fand ich also folgende Insekten:

a) *Bogarak (Coleoptera)*.

Cicindela campestris LINN.
Amara aenea DEG. (2 eset — 2 Fülle).
Pterostichus cupreus LINN.
Agonum Mülleri Hbst.
 — *viduum* PANZ. (2 eset — 2 Fülle).
Staphylinus olens MÜLL.
Hister quadrimaculatus LINN.
Onthophagus verticicornis LAICH.
 — *taurus* SCHREB. (2 eset — 2 Fülle).
Aphodius sp.
 — *luridus* FABR.
 — *punctatosulcatus* STRM.
Geotrupes silvaticus PANZ.
Serica holosericea Scop.

Melolontha vulgaris FABR. (larva).
Athous sp.
Elateridarum larva.
Lampyrus noctiluca LINN. ?
Cantharis fusca LINN. (larva).
Mylaeus rotundatus FABR.
Sitona tibialis Hbst. (4 eset — 4 Fülle).
Psalidium maxillosum FABR. (2 eset — 2 Fülle).
Cleonus sp. (3 eset — 3 Fülle).
Hypera comata BOH.
Phytonomus variabilis Hbst.
 — *nigrirostris* FABR.
 — *punctatus* FABR.
Phaedon pyritosus ROSSL.

b) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera)*.

Camponotus pubescens FABR.

c) *Lepkék (Lepidoptera)*.

Felismerhetetlen hernyók (nicht erkennbare Raupen) (4 eset — 4 Fülle).

d) *Legyek (Diptera)*.

Dipterorum larva.

c) *Egyenesszárnyúak (Orthoptera).*

Gryllus campestris LINN. (2 eset — 2 Fülle).

f) *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Pentatomidae sp.

A 18 példány gyomortartalmában a felsorolt rovarokon kívül két esetben a fagyöngy (*Viscum album* LINN.) bogyóit találtam meg. három esetben pedig meg nem határozható növényi részek voltak jelen.

A léprigó is szorgalmas rovarirtó, mely nemcsak a kifejldött rovarokat pusztítja, hanem azok lárváit sem kíméli meg, a miről egy pattogóbogár és a hóbogár lárvái, a cserebogár pajorjai, léglyárvák és hernyók eléggé tanuskodnak.

Hasznos működését ezen gyomortartalom vizsgálata is megerősítette.

Palomena prasina LINN.

Im Mageninhalt von den 18 Exemplaren fand ich ausser den aufgezählten Insekten, in zwei Fällen Beeren von *Viscum album* LINN. und in drei Fällen nicht determinirbare vegetabilische Reste.

Diese Drossel ist ebenfalls ein fleissiger Vertilger von Insekten, der nicht nur die entwickelten Insekten, sondern auch deren Larven plündert. wovon die vorgefundenen Larven von Schnellkäfern, des Schneekäfers, Maikäferengerlinge, Fliegenlarven und Raupen genug Zeugenschaft ablegen.

Ihre nützliche Funktion hat auch diese Untersuchung des Mageninhalts bestätigt.

50. *Turdus iliacus* LINN.

A szőlőrigó szerepe a természet háztartásában a fajrokonaiéhoz hasonló, rovarokat pusztít, de ezek hiányában bogyókat is csipked, azokkal táplálkozik.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [5.] *Iharosberény*, 1905. I. 18. — *Crataegus oxyacantha* 7 drb termése. (7 Stück Früchte von *Crataegus oxyacantha*).

2. [6.] *Iharosberény*, 1905 I. 18. — Hernyó (Raupe) (1), *Crataegus oxyacantha* 7 drb és *Rosa canina* 3 drb. termése (Früchte von *Crataegus oxyacantha* [7 St.] und *Rosa canina* [3 St.]).

3. [7.] *Iharosberény*. 1905. I. 24. Növényi részek (magvak stb.) — Vegetabilische Teile (Kerne etc.).

4. [3.] *Sopron*, 1901. III. 17. — *Harpalus distinguendus* DUFT. (2), *Amara aenea* DEG. (3), *Aphodius immundus* CREUTZ. (1), *Sitona tibialis* HBST. (2), 6 hernyó (Raupe) (6).

5. [1.] *Cs-Somorja*, 1897. III. 20. — *Sitona tibialis* HBST. (2), *Helix* sp. juv. (6), *Limnaeus* sp. juv. (4)

6. [11.] *Keszegfalu*. 1907. III. 25. — *Amara aenea* DEG. (1), *Aphodius granarius* LINN. (1).

Die Funktion der Weindrossel in der freien Natur ist jener der Stammesverwandten ähnlich, sie vertilgt Insekten, aber mangels derselben erhascht sie auch Beeren, mit denen sie sich auch ernährt.

Das untersuchte Material ist folgendes:

Sitona tibialis HBST. (1), *S. humeralis* STEPH. (2), *Helix* sp. (3).

7. [12.] *Keszegfalu*, 1907. III. 28. — *Phaedon cochleariae* FABR. (3), *Plagiodera versicolora* LAICH. (15).

8. [4.] *Sopron*, 1901. IV. 4. *Coleopterorum larvae* (2), *Gryllotalpa vulgaris* LINN. (4).

9. [8.] *Keszegfalu*, 1906. IV. 6. — *Harpalus distinguendus* DUFT. (1), *Lasius niger* LINN. (10), *Julus* sp. (1).

10. [9.] *Keszegfalu*, 1906 IV. 6. — *Harpalus distinguendus* DUFT. (1), *Agonum viduum* PANZ. (1), *Otiorrhynchus* sp. (1).

11. [2.] *Feketevág*, 1900. IV. 28. — *Auisodactylus signatus* PANZ. (1), növényi részek (Vegetabilische Reste).

12. [10.] *Stájerlak*, 1906. XI. 2. Hernyó (Raupe) (8), *Gryllus campestris* LINN. (1), *Helix* sp. (1), növényi részek (Vegetabilische Reste).

A szőlőrigó 12 példányának gyomortartalmában tehát a következőket találtam:

Im Mageninhalt von 12 Exemplaren der Weindrossel fand ich also Folgendes:

A) *Rovarok (Insecta).*

a) *Bogarak (Coleoptera).*

Harpalus distinguendus DUFT. (3 eset. — 3 Fülle).

Amara aenea DEG. (2 eset. — 2 Fülle).

Anisodaetylus signatus PANZ.

Agonum viduum PANZ.

Aphodius immundus CREUTZ.

— grauaris LINN.

Otiorrhynchus sp.

Sitona humeralis STEPH.

— tibialis HBST. (3 eset. — 3 Fülle).

Plagiodera versicolora LAICH.

Phaedon cochleariae FABR.

Coleopterorum larva.

b) *Hártyaszárnyúak (Hymenoptera).*

Lasius niger LINN.

c) *Lepkék (Lepidoptera).*

Hernyók — Raupen (3 eset. — 3 Fülle).

d) *Egyenesszárnyúak (Orthoptera).*

Gryllus campestris LINN.

Grylotalpa vulgaris LINN.

B) *Százlábúak (Myriopoda).*

Julus sp.

C) *Csigák (Mollusca).*

Helix sp. (2 eset. — 2 Fülle)

Limnaeus sp.

Ezekén kívül hat esetben növényi részeket is találtam és pedig két esetben a galagonya, egy esetben a csipkerózsa termését és három esetben különféle dudvás növények magvait.

A megvizsgált esekély anyag is azt mutatja, hogy a szőlőrigó elsősorban szintén rovarokkal, százlábúakkal és kisebb csigákkal táplálkozik és csak a zordabb időjárás beálltával,

Ausser diesen fanden sich im Mageninhalt in sechs Fällen vegetabilische Reste, davon in zwei Fällen Früchte des Weissdornstrauches, in einem Falle der wilden Rose und in drei Fällen Samen verschiedener Doldengewächse.

Das geringe untersuchte Material zeigt auch, dass die Weindrossel sich in erster Reihe ebenfalls von Insekten, Tausendfüsslern und kleineren Schnecken ernährt, und nur wenn

a mikor ezekből már nem igen jut, adja magát jelentéktelen bogyók, termések, magvak fogyasztására. Hogy nagyobb állatokat sem vet meg, arra eléggé mutat az, hogy egy ízben a lötető négy példányát találtam meg a gyomortartalmában.

51. *Turdus musicus* LINN.

Az énekes rigó, úgy mint a többi rigó, addig, amíg a bogyók meg nem érnek, az állatországból, főleg a rovarok rendjéből szerzi táplálékát, de a százlábúakat, gilisztákat és esigákat sem kiméli. Táplálékát nemcsak a földről szedi fel, hanem csőrével felforgatja a lehullott leveleket és azok alól is kiszedegeti az élő lényeket. Szerepe a természet háztartásában mindamellett, hogy némelykor a szőlő szemét is esipegeti, nagyon fontos és hasznos, miért is madarunk kiméletet érdemel.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [2.] *Frankó*, 1897. III. 5. — Hernyó (Raupe) (3).
2. [20.] *Keszegfalu*, 1906. III. 11. — *Poecilus cupreus* LINN. (2), *Alophus trigtuttatus* FABR. (1), *Gryllus* sp. (1).
3. [21.] *Keszegfalu*, 1906. III. 11. *Poecilus cupreus* LINN. (6), *Pterostichus nigrita* FABR. (3), *Agonum Mülleri* HBST. (1), *A. viridicupreum* GOEZE (1), *Melolontha vulgaris* FABR. larva (1), *Helix* sp. (13).
4. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. III. 17. *Rhantus* sp. (1), *Sitona tibialis* HBST. (2), *Cleonus* sp. (1).
5. [4.] *Sopron*, 1901. III. 17. — *Amara aenea* DEG. (2), *Aphodius melanostictus* SCHM. (1), *A. luridus* FABR. (1), hernyó (Raupe) (7).
6. [22.] *Keszegfalu*, 1906. III. 18. *Byrrhus pilula* LINN. (1).
7. [10.] *Keszegfalu*, 1905. III. 23. *Agonum atratum* DUFT. (1), *Ichneumonidae* sp. (1).
8. [8.] *Molnaszecsőd*, 1902. III. 24. *Silpha atrata* LINN. (1), *Byrrhus pilula* LINN. (1), *Chrysomela staphylea* LINN. (1), *Julus* sp. (1).
9. [11.] *Keszegfalu*, 1905. III. 26. — *Poecilus cupreus* LINN. (2), *Byrrhus pilula* LINN.

die kühle Jahreszeit eintritt und sie von diesen nicht mehr findet, verlegt sie sich auf das Verzehren von Beeren, Früchten, Samen. Dass sie auch grössere Tiere nicht verschmählt, bezeugt genug, dass ich im Mageninhalt einmal vier Exemplare der Maulwurfsgrille fand.

Die Singdrossel nimmt ihre Nahrung, so wie die übrigen Drosseln, solange bis die verschiedenen Beeren nicht reifen, aus dem Tierreich, besonders aus der Ordnung der Insekten, verschmählt aber auch Tausendfüssler, Würmer und Schnecken nicht. Ihre Nahrung sucht sie nicht nur von der Erde auf, sondern durchwühlt auch das abgefallene Laub und sucht die darunter befindlichen lebenden Wesen heraus. Ihre Rolle in der freien Natur ist, abgesehen davon, dass sie hier und da auch Weinbeeren abkneipt, sehr wichtig und nützlich, weshalb unser Vogel Schonung verdient.

Das untersuchte Material ist folgendes:

- (3), *Athous* sp. (1), *Notaris bimaculatus* FABR. (1), *Helix* sp. (1), *Pupa* sp. (1).
10. [12.] *Keszegfalu*, 1905. III. 29. *Poecilus cupreus* LINN. (1), *Byrrhus pilula* LINN. (3), *Hypera punctata* FABR. (1), *Cleonus* sp. (1).
11. [13.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 1. *Chrysomela staphylea* LINN. (1), *Helix* sp. (1).
12. [37.] *Megyeres*, 1908. IV. 1. — *Poecilus cupreus* LINN. (3), *Anthonomus* sp. (1), *Tenebrionidae* larva (1), hernyó (Raupe) (2), *Helix* sp. (1).
13. [38.] *Megyeres*, 1908. IV. 1. — *Anthonomus* sp. (1), *Camponotus pubescens* FABR. (1), *Helix* sp. (1).
14. [14.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 2. *Cleonus cinereus* SCHRNK. (1).
15. [15.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 6. — *Byrrhus pilula* LINN. (2), *Psalidium maxillosum* F. (1), *Cleonus cinereus* SCHRNK. (2).
16. [16.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 6. *Pterostichus anthracinus* FABR. (1), *Helix* sp. (6), *Limnaeus* sp. (1).
17. [39.] *Sárosputak*, 1908. IV. 6. *Silpha obscura* LINN. (1), *Aphodius prodromus* BRHM. (8), *Opatrum sabulosum* LINN. (1).

18. [5.] *Hidas-Hollós*, 1901. IV. 9. *Cleonus* sp. (1), *Chrysomela staphylea* LINN. (1).
19. [17.] *Iharosberény*, 1905. IV. 11. *Agriotes lineatus* LINN. larva (1).
20. [18.] *Iharosberény*, 1905. IV. 11. *Agriotes lineatus* LINN. larva (8), *Psolidium maxillosum* FABR. (2), *Cassida sanguinolenta* LINN. (2).
21. [19.] *Keszegfalu*, 1905. IV. 13. — *Agriotes lineatus* LINN. (4), *Cleonus cinereus* SCHRNK. (1), *Helix* sp. (1), *Limnaeus* sp. juv. (1).
22. [30.] *Csantavér*, 1907. IV. 13. *Aphodius melanostictus* SCHMIDT. (1), *Opatrum sabulosum* LINN. (1), *Psolidium maxillosum* FABR. (1), *Aelia acuminata* LINN. (1), hernyó (Raupé) (10).
- 23 [24.] *Keszegfalu*, 1906. IV. 18. *Byrrhus pilula* LINN. (5), *Psolidium maxillosum* FABR. (3), *Chrysomela staphylea* LINN. (1).
24. [25.] *Keszegfalu*, 1906. IV. 18. *Byrrhus pilula* LINN. (3), *Psolidium maxillosum* FABR. (1), *Lepyrus capucinus* SCHALL. (1), *Cleonus cinereus* SCHRNK. (2), *Helix* sp. (1).
25. [6.] *Ószöny*, 1901. IV. 22. *Opatrum sabulosum* LINN. (6), *Julus* sp. (1).
26. [7.] *Szabadka*, 1901. IV. 22. — *Pedinus femoralis* LINN. (5), *Peritelus familiaris* BOH. (100).
27. [36.] *Bánfalva*, 1907. V. 8. *Harpalus aeneus* LINN. (1), *Amara familiaris* DUFT. (1), *Opatrum sabulosum* LINN. (3).
28. [9.] *Selmezbánya*, 1903. V. 27. — *Byrrhus pilula* LINN. (1), *Otiorrhynchus denigrator* BOH. (1), *Coleopterorum larva* (1) hernyó (Raupé) (1).
29. [23.] *Lőcse*, 1906. VI. 16. — *Aphodius haemorrhoidalis* LINN. (2), *Formica rufa* LINN. (1).
30. [41.] *Tavarna*, 1908. VII. 6. — *Cleonus* sp. (1), hernyó (Raupé) (1).
31. [34.] *Komárom*, 1907. VIII. 17. *Stenobothrus* sp. (2), *Decticus verrucivorus* LINN. (1).
32. [28.] *Oraviczabánya*, 1906. IX. 19. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).
33. [26.] *Boz*, 1906. IX. 22. Szőlőszemek. (Weinbeeren).
34. [3.] *Fogarás*, 1897. IX. 23. — *Julus* sp. (1), *Limnaeus* sp. juv. (1).
35. [27.] *Boz*, 1906. IX. 29. Szőlőszemek (Weinbeeren).
36. [31.] *Meggyeres*, 1907. IX. 29. — Szőlőszemek (Weinbeeren).
- 37 [32.] *Meggyeres*, 1907. IX. 29. *Otiorrhynchus ovatus* LINN. (1), *Forficula auricularia* LINN. (4), *Gryllus* sp. (1), szőlőszemek (Weinbeeren).
38. [33.] *Meggyeres*, 1907. IX. 29. — Szőlőszemek (Weinbeeren).
39. [42.] *Szerep*, 1908. IX. 29. — Hernyó (Raupé) (6).
40. [40] *Makó*, 1907. X. 9. — Apró magvak (kleine Pflanzensamen).
41. [29.] *Oraviczabánya*, 1906. X. 10. *Phytonomus variabilis* THUNBG. (2), *Stenobothrus* sp. (4).
42. [35] *Oraviczabánya*, 1907. X. 13. — *Geotrupes sylvaticus* PANZ. (1), *Otiorrhynchus populeti* BOH. (1), *Cleonus cinereus* SCHRNK. (3), *Chrysomela coerulea* OLIV. (1), *Chr. marcassitica* GERM. (1), bogyók (Beeren).

A gyomortartalomban tehát a következőket találtam:

Im Mageninhalt faud ich also Folgendes:

A) Rovarok (Insecta).

a) Bogarak (Coleoptera).

Harpalus aeneus LINN.
Amara aenea DEG.
 — *familiaris* DUFT.
Pterostichus (*Poecilus*) *eupreus* LINN. (5 eset
 5 Fülle).
Pterostichus nigrita FABR.
 — *anthracinus* FABR.
Agonum Mülleri HBST.
Aquila XV.

Agonum viridicupreum GOEZE.
 — *atratum* DUFT.
Rhantus sp.
Silpha atrata LINN.
 — *obscura* LINN.
Byrrhus pilula LINN. (8 eset — 8 Fülle).
Aphodius haemorrhoidalis LINN.
 — *luridus* FABR.

Aphodius prodromus BRAHM.	Psalidium maxillosum FABR. (5 eset
melanostictus SCHM. (2 eset. — 2 Fülle).	5 Fülle).
Geotrupes sylvaticus PANZ.	Cleonus cinereus SCHRNK. (5 eset — 5 Fülle).
Melolontha vulgaris FABR. larva.	Cleonus sp. (4 eset — 4 Fülle).
Athous sp.	Alophus triguttatus FABR.
Agriotes lineatus LINN.	Lepyrus capucinus SCHALL.
— larva (2 eset — 2 Fülle).	Notaris bimaenulatus FABR.
Tenebrionidae larva.	Phytonomus punctatus FABR.
Pedinus femoralis FABR.	variabilis THBG.
Opatrum sabulosum LINN. (4 eset — 4 Fülle).	Anthonomus sp. (2 eset — 2 Fülle).
Otiorrhynchus populeti BOH.	Chrysomela coerulea OLIV.
denigrator BOH.	marcasitica GERM.
ovatus LINN.	— staphylea LINN. (4 eset — 4 Fülle)
Peritelus familiaris BOH.	Cassida sanguinolenta LINN.
Sitona tibialis HERBST.	Coleopterorum larva.

b) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera).*

Ichneumonidae sp.	Formica rufa LINN.
Camponotus pubescens FABR.	

c) *Lepkék (Lepidoptera).*

Hernyók (6 esetben). Raupen (6 Fülle).

d) *Egyenesszárnyúak (Orthoptera).*

Forticula auricularia LINN.	Decticus verrucivorus LINN.
Gryllus sp. (2 eset — 2 Fülle).	Stenobothrus sp. (2 eset — 2 Fülle).

e) *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Aelia acuminata LINN.

B) *Százlábúak (Myriopoda).*

Julus sp. (3 eset — 3 Fülle).

C) *Csigák (Mollusca.)*

Helix sp. (8 eset — 8 Fülle).	Limnaeus sp. (3 eset — 3 Fülle).
Pupa sp.	

Az énekes rigó tápláléka ősziig kizárólag állati anyagokból, főleg rovarokból áll és így nagyon fontos szerepet játszik, mert sok kár-

Die Nahrung der Singdrossel besteht bis zum Herbst ausschliesslich aus tierischen Stoffen, hauptsächlich von Insekten, also

tékony rovar és annak lárváját pusztítja. Így ott találjuk gyomortartalmában sok más mellett a cserebogár pajorját, az *Agriontes lineatus*-t és annak lárváját, a drótférget, a kendermagbogár százra menő példányát stb., a mi csak az énekes rigó haszna mellett szól. Azonban a rovarélet kevesbedésével, úgy szeptemberben, ott a hol van, a szőlőre adja magát és szedegeti a szőlő szemét. A megvizsgált anyagban öt esetben találtam meg a szőlő szemét a gyomortartalomban. Egyéb bogyók és dudvák magvait különben csak elvéve találjuk.

spielt diese Drossel eine wichtige Rolle, indem sie viele schädliche Insekten und deren Larven vertilgt. So finden wir in ihrem Mageninhalt neben vielen anderen den Maikäferengerling, den Saatschnellkäfer und dessen gefürchtete Larve, bis zu hundert Exemplare des *Peritelus familiaris* u. s. w., was nur die Nützlichkeit der Singdrossel bezeugt. Mit dem Abnehmen des Insektenlebens, also im September, begibt sich die Singdrossel, wo sie solche findet, in die Weingärten und liest fleissig die Weinbeeren auf. In den untersuchten Fällen konnte ich fünfmal Weinbeeren finden. Andere Beeren und Samen von Doldengewächsen finden wir nur gelegentlich.

52. *Monticola saxatilis* LINN.

A kövirigó nemcsak szépsége és kellemes éneke folytán igényel kiméletet, hanem a kártékony és kellemetlen rovarok pusztítása által előidézett haszna folytán is.

A megvizsgálás céljából rendelkezésemre állott anyag nagyon csekély volt:

1. [3.] *Csiklova*, 1907. IV. 20. — *Meloë proscarabaeus* LINN. (5), *Minyops variolosa* FABR. (2), *Cleonus cinereus* SCHRNK. (1), *Chrysomela sanguinolenta* LINN. (1), *Julus* sp. (1).

2. [1.] *Budapest*, 1897. VII. — *Harpalus distinguendus* DUFT. (2), *Gryllus campestris* LINN. (6).

Ezek szerint a megvizsgált anyagban a következő rovarokat találtam:

Das Steinrötel verdient, nicht nur seiner Schönheit und des lieblichen Gesanges wegen Schutz, sondern auch dadurch, das es sehr viel Nutzen durch die Vertilgung von schädlichen und lästigen Insekten macht.

Das zur Untersuchung mir zur Verfügung gestandene Material war sehr gering:

3. [2] *Nagyenyed*, 1904. VII. 5. — *Onthophagus ovatus* LINN. (1), *Anomala aenea* DEG. (1), *Cleonus cinereus* SCHRNK. (2), *Tychius picirostris* FABR. (1), *Vespa vulgaris* LINN. (8), *Apis mellifica* LINN. (10 ♂).

Nach diesem fanden sich also im untersuchten Material folgende Insekten:

A) *Rovarak (Insecta)*.

a) *Bogarak (Coleoptera)*.

Harpalus distinguendus DUFT.
Onthophagus ovatus LINN.
Anomala aenea DEG.
Meloë proscarabaeus LINN.

Minyops variolosa FABR.
Cleonus cinereus SCHRNK. (2 eset — 2 Fälle).
Tychius picirostris FABR.
Chrysomela sanguinolenta LINN.

b) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera)*.

Vespa vulgaris LINN.

Apis mellifica LINN. ♂

c) Egyenesszárnyúak (Orthoptera)

Gryllus campestris LINN.

B) Százlábúak (Myriopoda).

Julus sp.

A megvizsgált anyag csekély arra nézve, hogy a kövirigó táplálkozási viszonyairól tisztá képet nyerhessünk. Mindazonáltal láthatjuk, hogy több kártékony rovart pusztít és a mint azt az egyik példány gyomortartalma mutatja, a méhesek körül is foglalatostkodik, a mennyiben a kaptárakból kilökött beréket és közönséges darazsakat felszedgeti.

Hogy a kövirigó nem válogatós táplálékának fölvételénél, azt az is mutatja, hogy egy ízben egyebek mellett a közönséges nünike öt példányát találtam a gyomortartalomban.

Das untersuchte Material ist zu gering, als dass wir aus demselben ein klares Bild über die Nahrungsverhältnisse des Steinrötels erlangen könnten. Trotzdem ist zu ersehen, dass es verschiedene schädliche Insekten vertilgt und wie es der Mageninhalt des einen Exemplares bezeugt, sich auch um den Bienenständen zu tun macht und die aus den Stöcken herausgestossenen Drohnen und Wespen aufliest.

Dass das Steinrötel bei Aufnahme seiner Nahrung nicht wählerisch ist, zeigt schon derjenige Umstand, dass ich in einem Falle im Mageninhalt neben anderen auch fünf Exemplare von *Meloe proscarabaeus* LINN. fand.

53. *Ruticilla phoeniceus* LINN.

A kerti rozsdafarkú tápláléka különféle rovarokból áll és csak ősszel eszik bogyókat is, de nem sokat, mert már szeptemberben elvonul.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. III. 21. [5 drb. — 5 Exempl.] — *Amara aenea* DEG. (3), *Pterostichus diligens* STERN (1), *Aphodius lividus* OLIV. (1), *Oxyomus sylvestris* SCOP. (2), *Polydrosus sericeus* SCHALL. (1), *Sitona tibialis* HBST. (2), *Adalia bipunctata* LINN. var. *quadrimaculata* SCOP. (1), *Coleophora* sp. 9 drb. tokja (9 Stück Gespinste), *Gryllus campestris* LINN. (2), *Julus* sp. juv. (1).

2. [7.] *Szabadka*, 1901. III. 27. — *Aphodius melanostictus* SCHMIDT. (1), *Muscidae* sp. (5).

3. [8.] *Szabadka*, 1901. III. 27. — *Aphodius prodromus* BRAHM (2), *A. melanostictus* SCHMIDT. (2).

4. [9.] *Szabadka*, 1901. III. 27. — Növényi részek (apró magvak) és homokszemeeskék. — Kleine Pflanzensamen und Sandkörnehen.

5. [12.] *Komárom*, 1902. IV. 8. — *Philonthus* sp. (1), *Lasius fuliginosus* LINN. (1), *Gryllus campestris* LINN. (1), *Julus* sp. (1).

Die Nahrung des Gartenrotschwanzes besteht aus verschiedenen Insekten und nur im Herbst isst er auch Beeren, aber nicht viele, da er schon im September abzieht.

Das untersuchte Material ist folgendes:

6. [2.] *Molnászecsöd*, 1897. IV. 19. — *Harpalus distinguendus* DUFT. (1), *Agrionidae* sp. (1).

7. [10.] *Molnászecsöd*, 1901. IV. 19. — *Aphodius prodromus* BRAHM (1), *Lepidoptera* sp. (1) [a szárnyak erezete - Flügelgeäder], *Lasius* sp. (5).

8. [3.] *Cs.-Somorja*, 1897. IV. 21. — *Harpalus aeneus* LINN. (1), *Aphodius prodromus* BRAHM (1), *Pedilophorus nitidus* SCHALL. (3).

9. [13.] *Molnászecsöd*, 1902. IV. 21. — *Amara aenea* DEG. (1), *Agriotes ustulatus* LINN. (1), *Camponotus pubescens* FABR. (1).

10. [14.] *Komárom*, 1903. IV. 25. — *Elatер pomonae* STEPH. (1), *Stenocarus cardui* HBST. (1), *Coccinella septempunctata* LINN. (3), *Formica rufa* LINN. (2), *Muscidae* sp. (5).

11. [15.] *Molnászecsöd*, 1903. IV. 28. — *Gryllus* sp. (1).

12. [5.] *Cs.-Somorja*, 1898. IX. 8. [3 drb. 3 Exempl.] — *Harpalus aeneus* LINN. (2),

Phyllobius betulae LINN. (1), Forficula auricularia LINN (1).

13. [6.] *Cs.-Somorja*, 1898. IX. 14. — Aphodius fimetarius LINN. [1], Galeruca pomonae Scop. (1), Lasius alienus FÖRST. (1).

14. [4.] *Fogarás*, 1897. IX. 17. — Harpalus aeneus LINN. (1).

15. [11.] *Ószöny*, 1901. IX. 17. — Anthribus variegatus FOURCR. (1), Adalia bipunctata LINN. (2), Formica congerens NYL. (3), Eurygaster maura LINN. (1), Aelia acuminata LINN. (1), Corizus sp. (1), Nabis ferus LINN. (1).

A kerti rozsdafarkú 21 példányának gyomor-tartalmában tehát a következőket találtam:

Im Mageninhalt von 21 Exemplaren des Gartenrotschwanzes fand ich also Folgendes:

a) *Bogarak (Coleoptera)*.

Harpalus aeneus LINN. (4 eset. — 4 Fälle),
distinguendus DUFT.
Amara aenea DEG.
Pterostichus diligens STURM.
Philonthus sp.
Pedilophorus nitidus SCHALL.
Aphodius fimetarius LINN.
lividus OLIV.
— melanostictus SCHM. (2 eset. — 2 Fälle).
Aphodius prodromus BRAHM (3 eset. — 3 Fälle).
Oxyomus sylvestris Scop.

Elater pomonae STEPH.
Agriotes ustulatus LINN.
Anthribus variegatus FOURCR.
Phyllobius betulae LINN.
Polydrosus sericeus SCHALL.
Sitona tibialis HBST.
Stenocarus cardui HBST.
Galeruca pomonae Scop.
Coccinella septempunctata LINN.
Adalia bipunctata LINN.
— var. quadrimaculata Scop.

b) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera)*.

Camponotus pubescens FABR.
Formica rufa LINN.
— congerens NYL.

Lasius alienus FÖRST.
fuliginosus LINN.
sp.

c) *Lepkék (Lepidoptera)*.

Lepidoptera sp.

Coleophora sp.

d) *Szitakötők (Libellulidae)*.

Agrionidae sp.

e) *Legyek (Diptera)*.

Muscidae sp. (2 eset. — 2 Fälle).

f) *Egyenesszárnyúak (Orthoptera)*.

Forficula auricularia LINN.
Gryllus sp.
campestris LINN. (2 eset. — 2 Fälle).

g) *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Aelia acuminata LINN.
Eurygaster maura LINN.

Corizus sp.
Nabis ferus LINN.

h) *Százlábúak (Myriopoda).*

Julus sp. (2 eset. — 2 Fülle).

Azonkívül egy esetben apró magvak és homokszemecskék voltak a gyomortartalomban.

A kerti rozsdafarkú táplálékát fenti összeállítás szerint úgyszólván csak rovarok képezik, csak egy-egy esetben volt néhány növényi mag vagy százlábú kimutatható. A rovarok között több kártékonyat találunk, a mi madarunknak csak javára írható.

Tartózkodása helyén, kertekben, gyümölcsösökben, ligetekben. az előhegyek erdeiben szorgalmasan jár a tápláléka után, melyet különösen a fákról és bokrokról szedeget, de a földről is kerül gyomrába nem egy példány.

Föltétlenül hasznos és védelmünkre szoruló díszes és kedves madár.

Ausserdem fanden sich in einem Falle kleine Pflanzensamen und Sandkörnehen.

Die Nahrung des Gartenrotschwanzes besteht nach obiger Zusammenstellung sozusagen fast nur aus Insekten, nur in je einem Falle konnten kleine Pflanzensamen, Sandkörnehen oder Tausendfüssler festgestellt werden. Unter den Insekten finden wir mehrere Schädlinge, was unserem Vogel nur zugute zu schreiben ist.

Auf seinen Aufenthaltsorten, in Gärten, Obstgärten, Anen und den Wäldern der Vorgebirge geht er fleissig seiner Nahrung nach, die er von den Bäumen und Sträuchern aufliest, aber auch von der Erde gelangt nicht nur ein Exemplar in seinen Magen.

Er ist ein nützlicher und unseres Schutzes bedürftiger schöner und lieber Vogel.